

חכמינו בדורתיך

גליון קב • שנה ג'

פרשת נצבים-וילך
תשפ"ו לפ"קהוצאה לאור
חידושי תורה
של בעלי בתים
העושים תורתם
קבע ומלאכתם
עראיאלע ניגונים
וזאס ווערן דערמאנט
אינעם גליון קען מען
דרוקן דערויף צו הערן
דעם ניגון

מדור תורתם קבע

מחילת עוונות ע"י הטורח לעמוד בפתח הצדיק

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם וגו'.

פירש"י למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום. ויש להבין הכוונה בזה.

(ב) במדרש (תנחומא ס"א) אתם נצבים היום כלכם לפני ה' וגו', זה שאמר הכתוב (משלי יב ז) הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד. וצריך ביאור.

יל"פ בדרך צחות, בהקדם המסופר (מובא בספר מושיען של ישראל) שפעם אחת טייל הרה"ק מסאטמאר ז"ע עם הרה"ח ר' שלמה יודא בראך ז"ל מעיר סאטמאר, ושוחחו ביחד, ובאותו הזמן נתאספו הרבה אנשים ליד פתח ביתו של רבינו ז"ל כדי להיכנס אל הקודש פנימה להתברך מפ"ק, אולם רבינו לא הפסיק מדיבורו אתו, והנ"ל בראותו הציבור הגדול העומדים ליד הפתח, העיר לרבינו שרבים צובאים על פתח ביתו ומבקשים להיכנס אליו, ואמר לו רבינו שכל הסיבה שאנשים פשוטים באים להצדיק, הוא משום שהם סובלים צרות ורעות רבות בעיני פרנסה וכדומה, ועל כן באים לבית הצדיק לבקש ממנו שיועיל בתפילתו להקל מהם הצער, והצרות והרעות שבאו עליהם הוא מצד העונש על חטאתם, ועל כן הנני נותן להם לחכות זמן רב בפתח הבית, כי על ידי הצער הזה שהם סובלים מכיון שצריכים לחכות זמן רב ליד הפתח, מזה נשבר לבבם ועל ידי זה נמחק מהם עוונם, וממילא "איז די זעלבע זאך צו איך גיזעגן יא צו איך גיזעגן נישט, דער עיקר איז דאך נאר דער צער, אין דאס האבין זיי יעצט אויך".

- המשך בעמוד ב'

מבוא : בשער התורה

הישיבו נגן בתרועה

לכו נרננה לה' וגו' בזמירות נריע לו וגו' בבית אלקים נהלך ברגש. עוד מעט וכולנו עומדים בבית ה' בלילות, להשכים ל"סליחות" כנהוג מקדמת דנא, ולהוסיף בההכנה דרבה לקראת הימים נוראים בהם יכתבו ויחתמו כל יצורי עולמים בג' ספרים נפתחים, **הניגון של הקדיש' בהתחלת הסליחות** יבשרינו כי הנה אנחנו נמצאים באלו הימים שאין כמותם במשך השנה בהם אנו דבוקים ביותר אל סידור התפילה, ושוהים שעות על גבי שעות בבתי כנסיות ובתי מדרשות לבקש רחמים מאת אבינו שבשמים השומע ומאזין לתפילות כל פה. ובידיענו כי הן קל כביר לא ימאס תפילת רבים, תופס מקום נכבד ענין התפילה בציבור והשליח ציבור, מתוך תקווה להשי"ת שנמצא הן בעיניו ויזכינו במשפט, ויזכרנו לחיים ולברכה למלא כל משאלות לבנו לטובה.

וענין זה של הנגינה תוך כדי התפילות והקדישים וכדומה שתופס מקום נכבד מאוד בתפילות הימים נוראים, ואילו במשך השנה כמעט ואין מזמרים באמצע התפילה חוץ מהקטעים שנתקנו במיוחד לזמרם, כמו לכה דודי וק-ל אדון וכדומה, וכמו כל מנהגי ישראל, גם זה אינו דבר של מה בכך והוא בבחינת מילין לצד עילא ימלל, כמו

הרה"ח ר' בעריש ווישעווער ז"ל

שאמר על זה מרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ע משל נאה באמצע דרשת תקיעת שופר, ומובא בברך משה (לר"ה אות ח"י) ובס' יביע אומר (להגאון רבי יונתן בנימין שאלאמאן זצ"ל דומ"ץ אפשא תלמיד מרן הייטב לב עמוד תקפ"ט), משל לבן מלך שחטא לאביו והגלה אותו למקום רחוק ומינה שרים להשגיח עליו, ומזמן לזמן שלח מגדנות לבנו, אבל השרים חטפו המגדנות לעצמם, והיי לימים נתחרט הבן מלך על מעשיו הרעים וכתב אגרת פיוס לאביו, וביקש להחזירו לבית המלכות, אבל השרים בראותם את האגרת קרעוהו לגזרים, לאשר הבינו שעל ידי זה יופסקו המגדנות ששלח המלך לבנו. כראות הבן מלך שאין אגרותיו מגיעים לאביו, עשה בחכמה לכתוב אגרת עם הרבה דברים בטלים, ובתוך הדברים כתב בהסתר דברי פיוס, והשרים לא ידעו ולא הבינו תוכן האגרת והניחו לשלחו אל המלך, והמלך בחכמתו השכיל לדעת דברי בנו והשיבו אל ביתו כבתחילה.

והנמשל כי עם בני ישראל גלו מעל שולחן אביהם, ובכל עת ובכל שעה הם עומדים ומתפללים על נפשם להשיבם לנזיהם כבתחילה, אך שרי מעלה המשטינים והמקטריגים דוחים את התפילה לכל תעלה למכון שבתו השמים, כי בזמן הגלות יורד השפע מן השמים לאומות העולם כידוע, ועל

- המשך בעמוד ב'

מדור תורתם קבע

– המנשר מעמוד א' –

וכן סיפר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א (מהר"א ט"ב שופטים תשס"ב) עובדא ידענא מה דהוה אצל כ"ק מרן דו"ז זללה"ה עוד בעיר סאטמאר, כאשר פעם אחת בעת שחיכו במוצאי יו"ט הרבה אנשים על פתח ביתו ליכנס אליו, והוא היה טרוד בעבודתו בקודש, ושאלוהו הרבנית ע"ה למה אינו חושש על טירחא דציבורא, ענה מרן דו"ז זללה"ה ברוב ענוותנותו, הנה באמת איני ראוי לפעול להם ישועה, אולם בזה שהם עומדים זמן רב בלילה ומשברים את גופם, זה עצמו כדאי להם לזכותם בישועה.

ובזה יתבאר דברי רשי"ל, דכאשר שמעו ישראל מאה קללות חסר שנים וכו', הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, דהיינו שמושה רבינו נתן להם עצה הגונה האין יוכלו להמלט מכל הקללות שלא יבואו עליהם, על ידי אתם נצבים היום כלכם לפני ה', שכאשר יעמדו על רגליהם ויצערו את עצמם לפני ה', אזי יזכו שימחקו מהם כל עוונותיהם.

ועל זה הסמיק בעל המדרש הפסוק הפוך רשעים ואינם, כי העושה עבירה הוא בגדר 'רשע', ואם ברצונו למחוק את רשעותיו עד שיהיו כאין וכאפס בלי שום רושם, העצה הוא 'ובית צדיקים יעמוד', ע"י שיצטרך לעמוד בבית הצדיק ולהמתין זמן רב עד שיוכל להכנס אל הקודש פנימה, ע"י צער זה ימחקו כל עוונותיו.

(הרה"ח ר' אברהם גליק הי"ו – בני ברק)

החיים שלך בשביל זרעך

ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע וגו', החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך (דברים ל, טו-טז).

לכאורה יש להתבונן בציווי "ובחרת בחיים", וכי יש אדם בר דעת אשר לא יחפץ בחיים ויבחר לעצמו את המוות? ואף אם הכוונה לחיי תורה ומצוות, עדיין צריך ביאור מה בא הכתוב להשמיענו בלשון זו, ומהו הטעם שהוסיף ואמר "למען תחיה אתה וזרעך".

ונראה לבאר בהקדם מאמרם ז"ל (עירובין יג): שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא; נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואמרי לה ימשמש במעשיו.

וביאר המהרש"א (חידושי אגדות, מכות כג): כי לשון "נמנו וגמרו" מורה שבאו למנוח המצוות: רמ"ח מצוות עשה לעומת שס"ה מצוות לא תעשה. אילו לא נברא האדם, הרי היה נשמר מאליה מכל הלאוין, ולאחר שנברא, אמנם ניתנה לו האפשרות לקיים את העשין, אך כנגד זה הוא עלול להכשל בלאוין המרובין. משום

מבוא: בשער התורה

– המנשר מעמוד א' –

כן אנו עושים בחכמה לערב בתוך תפילתנו ניגונים שונים, ועל ידי זה אין השרים מבחינים בתפילתנו עכ"ל.

הנה כי כן ראו אצל רבותינו הק' דגוש מיוחדת על הנגינה בהימים נוראים, ובס' אימרא טבא (חיזוק והדרכה עמוד קע"א) מביא כ"ק מרן רבינו שליט"א שהניגון שמזמרים אצל מוסף יום הקדוש 'וכך היה מונה אחת אחת ואחת', הוא אותו הניגון שמזמרים על הניגון 'לאמיר דערציילן די מעלות פון אידישע קינדער' שחיברן הרה"ק בעל קדושת לוי מבאדיטשוב זי"ע, והייטב לב נטל ניגון זה, והניחן על הנוסח וכך היה מונה אחת, אחת ואחת וכו', כיון שניגון זה יש בו משום מליצה ישרה על כלל ישראל והיינו הך, והייטב לב רצה לקשר עצמו עם הרה"ק מבאדיטשוב זי"ע שניגון של ישראל שרצה בניגון 'לאמיר דערציילן', להביע מעלת כלל ישראל.

ובכלל הביא הייטב לב זי"ע הרבה ניגונים מהרה"ק רבי ר' הערש הכהן מרימנוב זי"ע, שאחר הסתלקות הישמח משה זי"ע כשנתקבל הייטב לב לאבדק"ק אוהעל, הציקו לו שם המתנגדים בהעיר והתנו עמו תנאים קשים, ואחד מהם היו שלא הרשו לו להתפלל לפני העמוד ולא להתפלל במנין בנפרד ועוד עניינים, ובכן נסע לרימנוב והיה שם כמה שנים בימים הנוראים אצל הרה"ק רבי ר' הערש זי"ע, ואז קיבל כל הניגוני קודש שמושרים אצלו, כמו 'האהבה רבה ניגון', 'טל', 'גשם', והפיט 'יעלה' בליל יום הכיפורים, וכן החרוז 'בבואו מאדום' בסעודה שלישית, כולם ניגונים מלאים דביקות געוועני קודש והתעוררות, כולם מקורם טהור מהרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע, וי"א שגם הניגון 'ובכן צדיקים', ג"כ מקורו מהרה"ק מרימנוב זי"ע.

אך קפידא מיוחדת היה שיחברו ניגונים חדשים לכל שנה ושנה, ובתהלים תפארת שלמה מביא בשם הרה"ק התפארת שלמה זי"ע שהיה בעצמו בעל תפלה שאין כדוגמתו ואמר, שכמו שצריכים בכל שנה אתרוג חדש, כמו כן צריכים בכל שנה ניגונים חדשים, וכן נהגו בחצרות הצדיקים לחבר בכל שנה ניגונים חדשים.

ואכן בכל שנה ושנה נתחברו ניגונים חדשים לשוררם בעת התפילות ברה"ק ויום הכיפורים בבית מדרשם של רבותינו הק', ואפילו בשנה הראשונה כשהגיע מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע לאמערקא בשנת תש"ז ביקש ממקורביו שישתדלו להכין קבוצת משוררים שייסיעו לו להתפילות על יום הקדוש, (בי"ט ראש השנה עדיין היה על הספינה), ולחבר ניגונים חדשים על כמה פיוטים שאומרים בסדר המחזור, כמנהגו מאז שהקפיד תמיד על זה כמנהג בית אבותיו הק', לדוגמא להחרוז "מכלכל חיים", "אין קצבה", "מולך עליון", "וכל מאמינים", "חמול", "היה עם פסיפות", "הקה ניגון" וכו'.

וסיפר הגה"צ אב"ד פאיע זצ"ל שפעם אחת התמרמר רבינו על שפלות הדור שחסרים היום הצדיקים הקודמים ללוחמי מלחמת ה' שהעמידו הדת על תילה, ענה הרב מפאיע ואמר, שבדור הזה היה נצרך גדול הדור כמו הגה"ק החכם צבי זי"ע שהיה לוחם מלחמות ה' להעמיד הדת על תילה. ענהו רבינו, "כל חסר כהיום גדול דוגמת החכם צבי, כהיום אין לנו אפילו איש כזה שיוכל לעשות ניגונים לבביים שאוכל לשפוך שיח להשי"ת, כמו שהיה עושה הרה"ח ר' בעריש ווישעווער ע"ה, שהיה לו כח לעשות "הארציגע ניגונים" שהיו יכולים על ידם לשפוך שיח להשי"ת".

במחזור דברי יואל (ראש השנה, עמוד ל"ז) העתיק דבר נפלא, שכידוע היה המשורר רבי בעריש ווישעווער ז"ל למדן עצום, והיה עוסק בתורה"ק שעות ארוכות, ובהמשך הזמן כשהבחין שחיבור הניגונים מחסר ממנו זמנים הרבה מלימודו, כתב מכתב לרבינו שהיה שקשה לו לחבר הניגונים, ע"כ מבקש מרבינו שיפטר אותו מלשלוח הניגונים. רבינו ענה לו במכתב חזרה, שמבקשו שישתדל אך הפעם הזה וישלח לו לכל הפחות שני ניגונים לימים הנוראים, ועשה כדברי רבינו והתאמץ וכתב "נאטי"י משני ניגונים ושלו לרבינו, אולם לגדל תמהונו קיבל מכתב שני מרבינו שאינו שבע רצון מניגונים אלו, ומבקש שישלח לו ניגונים אחרים, והיה לפלא אצל רבי בעריש כי לא היה עוד מעולם אצלו כזה שלא יהיה דעתו נוחה משירותיו, וחזר וקרא את הנאטי"ן שרשם, וראה שהם ניגונים נאים ביותר.

ביני לבני נזכר ר' בעריש שבכל פעם כשחיבר הניגונים שהיה שולחם לרבינו הלך מקודם למקוה, אך הפעם שהיה ממנהר בעבודה זו כדי שגיעו בעתו ובזמנו לא הלך מקודם למקוה, ותלה הדבר בזה שבדואי הרגיש רבינו בזה, ובשביל כך לא היה שבע רצון מזה, והלך רבי בעריש במיוחד למקוה ונטל אותו הנאטי"ן ששלח ראשונה, ושינה אותם במקצת עד שנשתנו לניגונים חדשים וכך שלחם בחזרה, ואז כבר נהנה רבינו ושבע רצונו הק' מזה.

ובס' תפארת נפתלי מהגה"צ אב"ד שארמאש זצ"ל (עמוד צ') מביא שמעשה ממש כזו היה גם אצל הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע שהרה"ח ר' אשר גבאי ז"ל היה מחבר הניגונים ליו"ט ר"ה, ופעם בשנה אחד כשהביא את מיטב יצירותיו מניגון חדש שחיבר על יו"ט ראש השנה כנהוג בכל שנה, והיה מנגן את הניגון לפני הייטב לב. והי' למחרתו קרא הייטב לב את המשב"ק ושאל לו

מדור תורתם קבע

המשך מעמוד ב'

כך נראה החשבון כקרב להפסד ורחוק מן השכר, ועל כן גמרו שנוח לו שלא נברא.

אלא שעדיין הדבר טעון ביאור: הלא מפי **עליון לא תצא הרעות**, ואיך יתכן שבריאת האדם, מעשה ידי של הקב"ה, תהיה קרובה להפסד יותר מן השכר. ובספר **פרשת דרכים** (דרך מצרים, דרוש ד) נתבאר יסוד גדול, שמדתו של הקב"ה להסתכל בטובה העתידה ולהקדים טובה לאדם בזכות המעשים הטובים שהוא או זרעו עתידים לעשות; אבל לרעה אין הקב"ה דן את האדם על שם העתיד, אלא באשר הוא שם.

ועל פי יסוד זה כתב רביה"ק זי"ע בספר **דברי יואל** (פרשת אחרי), כי אף שמצד מנין העשין והלאוין האדם קרוב להפסד, מכל מקום בכוחו להרבות זכיות עד שיהיה קרוב לשכר, על ידי שמצטרפות לו הזכיות שעתידין לעשות הדורות הבאים אחריו. הקב"ה מחשב לאדם את מצוותיהם ומעשיהם הטובים של בניו ובני בניו העתידים לעמוד ממנו, ואילו את מה שהם עתידים לחטוא אינו מחשב לו. נמצא שכאשר מעמיד האדם דורות ההולכים בדרך התורה, שוב מתהפך החשבון כולו לטובה, ונוח לו שנברא.

ומעתה יתבאר הכתוב כמין חומר. כאשר האדם מביט על עצמו בלבד, ורואה את המלחמה הגדולה המוטלת עליו ואת ריבוי המכשולות העומדים בדרכו, עלול הוא ליפול ברוחו ולומר: שמא אין כל חייו כדאיים, שהרי כבר נמנו וגמרו שנוח לו שלא נברא. על כך אומרת לו התורה: **"ובחרת בחיים"** – אל תעמוד על חשבון ההווה ואל תמדוד את חיך לפי מעשיך הפרטיים בלבד; **"למען תחיה אתה וזרעך"** – כי כאשר תחיה ותעמיד זרע קודש, יצטרפו אל חשבונך כל התורה והמצוות שיעשו דורותיך אחריו, ועל ידי כך יתברר כי כדאי וכדאי היה לך להיברא.

(הרה"ח ר' שלמה הערשקאוויטש ה"ו)

רמז נחמד על מזל של חודש אלול

אמרו חז"ל על הפסוק **"ביום חתונתו"** – "זה מתן תורה" (תענית כו ע"ב). הלוחות היו אפוא כשטר כתובה בין הקב"ה וכנסת ישראל. כשחטאו בעגל שבר משה רבינו את הלוחות, וכדברי רש"י במשל השושבין שקרע את כתובת ארוסת המלך, כדי שיוכל לומר: **"עדיין אינה אשתך"** (רש"י שמות לד, א).

והנה בראש חודש אלול עלה משה למרום לקבל את הלוחות השניות, ובארבעים יום הללו נתפייס הקב"ה לישראל, עד שביום הכיפורים אמר לו "סלחתי כדברך". נמצא, שדוקא שבירת הכתובה הראשונה פתחה פתח לסליחה ולקבלת הלוחות השניות, שהרי על ידה נחשבו ישראל עדיין כפנויה ולא כאשה נשואה.

מבוא: בשער התורה

המשך מעמוד ב'

אודות בבא א' מהניגון, שלא היה נראה לו יפה, ולא ידע המשב"ק מה טעמא לא נראה לו, ואמר לו הייטב לב כי חלם לו שמתפלל לפני התיבה ואשה אחד עוזרתו, והזכיר עצמו **כי בשעה שחיבר הניגון היתה בתו מסייעת לתנועה אחת**, על כן הלך ר' אשר גבאי ושינה את תנועה זו ועשאו אותו מחדש, ואח"כ שרר אותו מחדש לפני הייטב לב ואכן הוטבו בעיניו.

אך באמת היה רבינו מבין גדול על נגינה כידוע לכל, והיה הסדר שהיה שומע את הניגונים החדשים בתחלה ונתן את הסכמתו עליהם, ותיכף בשמעו את הניגון בפעם הראשונה למד וקלט את תנועת הניגון וידע היטב כל תנועה על בוריה, ואם לא הוטב בעיני רבינו איזה ניגון שנשלח לו מהבעלי מנגנים, צוה להחליף הניגון לאחרת.

והרה"ח ר' **יושע מענדלאוויטש** שליט"א משב"ק מספר, שפעם אחד היו מזמרים אחד מהניגונים ואמר רבינו: "דאס איז א גוטער 'טיש' – ניגון", והיה בזה חידוש שבהי"ש של רבינו בליל שב"ק זמרו בסך הכל שני ניגונים 'כל מקדש' 'למנוחה ושמחה'. ולא ה' מושג של טיש ניגון, אלא שאפשר שהיות שרבינו היה מדבר תמיד מחותנו בזיו"ר הגה"ק **מפלאנטש** זי"ע, ורבינו ידע משם כיצד צריך להיות טיש עם ניגונים ששם היה טיש מלא ניגונים, כנהוג אצל צדיקי בית ראפשיץ שהיה אצלם ניגונים עיקר גדול, על כן ידע שניגון זה הוא 'א' גוטער טיש ניגון'.

והיות שהוצרכו תמיד לניגונים חדשים מדי שנה בשנה, היו על זה **מנגנים מפורסמים שהביאו פרי בכוריהם**, מיטב נגינתם שחברו, ובקובץ **גינת ורדים** (קובץ י"ג) מביא **רשימה מהבעלי מנגנים שבשנים שלפני המלחמה** מחסידי רבינו שהיו רגילים לייצר ניגונים חדשים בכל שנה ושנה בהיכלא דמלכא לצורך הפיוטים של הימים נוראים, והם לימדו אותן לסגל חבורת משרורים והטביעו חותמן הטוב על הניגוני שבת וי"ט שמזמרים עד היום הזה בחצרות הקודש סאטמאר.

ואלו הן: הארי שבחבורת המשרורים היה הרה"ח המפורסם **ר' דוב בעריש הורוויץ** ז"ל שו"ב מעיר ווישאוו, והיה נקרא בפי כל **"רבי בעריש ווישעווער"**, הוא חיבר **בכל שנה בערך י"ד ניגונים**, בתוכם מפורסם אצלנו ה"ש **"שלום עליכם ניגון"**, **"אשת חיל ניגון"**, **"דער קל אדון ניגון"**, ה"ש **"לענועים ניגון"** הידוע. אלו הם מפרי יצירותיו של רבי בעריש ששלחן לחצר רבינו שהיו מנגנים אותם בחזרת הש"ץ בר"ה ויום הכיפורים, ואח"כ זימרו אותן בכל השנה בעריכת השולחן של רבינו, משנת תרצ"ט לא חיברו ניגונים חדשים בכל שנה ושנה רק זימרו את הניגונים הישנים של ר' בעריש ז"ל.

הרה"ח ר' **אברהם לאיאש** ע"ה, שו"ב בעיר איקלאד ובגרויסווארדיין, ואחד מפרי יצירותיו הוא הניגון המפורסם והידוע שמזמרים **על הקפה הששית** בשמיני עצרת ושמחת תורה, הנקרא **"דער זעקסטער הקפה ניגון"**. הרה"ח ר' **חיים דוד בלום** ע"ה מעיר קשאנוב, מחסידי הרה"ק **בעל קדושת ציון מבאבוב** זצ"ל ה"ד, וחזן באחד הקהילות הגדולות במדינת רומעניא, ופעם א' מצא אותו רבינו במקום הנופש וביקש ממנו שיחבר עבורו ניגונים חדשים, ושאל את רבינו על סגנון הניגונים שיחבר, והשיב לו רבינו דוגמת ניגון הקפה הששית, ומאז שלח הרבה מנגינותיו לסאטמאר, ביניהם ניגון **"אזור בשבחין"** שמזמרין בליל שב"ק. הרה"ח ר' **חיים באקאן** ע"ה מעיר דעעש הנקרא ר' **חיים בערלינער** ששלח ממיטב יצירותיו לחצר רבינו. הרה"ח ר' **חיים יוסל מונקאטשער** ע"ה.

הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל

החל משנת תרצ"ג, זימרו ביו"ט שמיני עצרת ושמחת תורה אצל **הקפה ז'** הניגון הידוע אצל אנ"ש עד היום הזה, כי **רבינו הביאם מארה"ק** בעת ששהה שם בסוף הקיץ העבר. לקראת הימים נוראים דשנת תרצ"ז בהיותו אז אלמן ל"ע מהרבנית בזיו"ר הצדיקת חוה ע"ה, **חיבר רבינו ניגון שמחה הידוע בין החסידים** לזמר בחזרת הש"ץ בתפילת המוספין, וכן זימרו אותו בהקפות בהקפה שניה ורביעית. (ניגון זה הוא כמעט ניגון היחידי שנשאר בזכרון החסידים שחיבר רבינו)

מדור תורתם קבע

- המשך מעמוד ג

ומעתה יובן הרמז במה שמזלו של חודש אלול הוא "בתולה": בחודש זה נתעורר כח הסליחה מכח אותה טענה, שישאל עדיין בבחינת בתולה, כי הכתובה הראשונה נשתברה. לכן עומד חודש התשובה במזל בתולה, לרמז שבימי הרחמים הללו מתחדשת ההתקשרות בין הקב"ה לכנסת ישראל כבראשונה.

(הרה"ג ר' נפתלי לעבאוויטש ז"ל בספרו מאמרי בינה - בשם נכדו ז"ר)

שירו לה' שיר חדש

איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר.

ויש לפרש את הכתוב בדרך רמז, בהקדם מה ששמעתי מזקני הרה"ח ר' מרדכי לייב הכהן דייטש ז"ל. בימי המלחמה שהיה במדינת רומעניא, והיו לו צרות צרורות משר אחד. פעם אחת שמע אותו השר את רבי מרדכי לייב מזמר ניגון רומעני, ומיד נהפך לבו עליו, ומאז לא הוסיף להצר לו.

ברבות השנים נזדמן לרבי מרדכי לייב להיות בבית מדרשם של חסידי ברסלב, ואחד מהם מסר שיעור בספה"ק ליקוטי מוהר"ן. בתוך הדברים הגיעו לאזניו דברי רבינו הקדוש על הכתוב **'וירא בצר להם בשמעו את רנתם'** (תהלים קו מד), כי **'על ידי נגינה נמתקין הדינין'**. עוד אמר רבינו, כי כאשר יש ח"ו גזירה וצרה לישראל מאומה מאומות העולם, טוב לנגן את הניגון של אותה אומה; וזהו **'בשמעו את רנתם'**, רנתם דייקא, הניגון של אותה אומה המצירה לישראל (ליקוטי מוהר"ן, חלק א סימן כז).

כששמע רבי מרדכי לייב את הדברים התרגש עד למאוד, שהרי בדידיה הוה עובדא, והסגולה הזאת כבר פעלה אצלו. ובבדיחותו הטבעית הכריז, **'איך ווער א ברעסלאווער!'**

ועל פי זה אפשר לבאר את הכתוב **'איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר'** (תהלים קלז ד). כאשר גלו ישראל מאדמתם לאדמת נכר, התאוננו שמעתה לא יוכלו תמיד לשיר שיר ה'; כי לפעמים יצטרכו לשיר משירי הגוים כדי לעורר את הסגולה ולהינצל מידם.

וכן יש לפרש מה שאומרים בתפלת אנא בכח, **'קבל רנת עמך'**. אנו מתפללים להקב"ה שלא נצטרך לשיר את רינתם של הגוים, אלא שלא יעשו עמנו רעה, וממילא נוכל תמיד לשיר **'רנת עמך'**, ניגוני ישראל.

(הרה"ח ר' פנחס נחום צוויבל ז"ל - יארצייט כ"ח אלול)

מבוא: בשער התורה

- המשך מעמוד ג

ואחר המלחמה בשנים הראשונות לביאת רבינו לאמריקא לא היה כאן עדיין מי שיחבר ניגונים חדשים, גם לא היו משוררים למי ללמד הניגונים ונוסחאות התפלה של רבינו, לכן סידרו המשב"ק הר"ר **יוסף אשכנזי** ז"ל ביחד עם הגה"צ **מפאיע** זצ"ל ניגונים ישנים לכבוד הימים נוראים ממה שניגנו אצל רבינו בעיר סאטמאר, הרב מפאיע ידע מאז את כל הניגונים ונוסחאות התפלה, מפני שהיה רגיל לשמוע אותם מן הבחורים בשיבת פאיע שהיו חסידי סאטמאר.

והמשוררים הראשיים כאן אחר המלמה היו כדלהלן, בשלשה שנים הראשונות באמריקא יום כיפור תש"ז, וימים הנוראים תש"ח - ותש"ט היו המשוררים הרה"ח ר' **יוסף אשכנזי** ז"ל **משב"ק עם הגה"צ מפאיע** זצ"ל, הן אצל הפיוטים של הימים הנוראים מכלכל חיים, וכל מאמנים, וכו', והן אצל הנענועים בחג הסוכות ואצל ההקפות בשמח"ת, היות שרוב מתפללים שהתפללו בבית מדרשו של רבינו לא ידעו הניגונים והנוסחאות התפלה אצל קדיש ובשמונה עשרה.

ביום ר"ח חשון שנת תש"ח הגיע הרה"ח ר' **יקותיאל הערש ווערצבערגער** ז"ל, וכששמע מזה רבינו אמר בשמונה: "אה, כלהאב שוין ווער ס'זאל זינגען פאר מיר", ואכן תיכף ביקשו רבינו להיות מהבעלי מנגנים, והיה לו מאז חזקה לשורר אצל שולחנו הטהור, זמר **'כל מקדש'** בליל שב"ק, והזמר **'אודה'** בשלש סעודות, זמר **'המבדיל'** במוצאי שבת, וניהל את ה'כאר' אצל **'הנרות' ו'מעוז צור'**, ו'חשוף' ביו"ט חנוכה. בסוף שנת תש"ט הגיע הגה"צ המפורסם רבי **חנני' יו"ט ליפא דייטש** זצ"ל **האדמו"ר מהעלמען בעל טהרת יו"ט** שהיה יודע פרק בשיר, והביא לרבינו ניגונים חדשים לר"ה שנת תש"י, וגם הוא היה לו חזקה במשך השנים לזמר אצל השלחן הטהור.

בשנים הבאים חיברו ניגונים חדשים, הרה"ג רבי **צבי הערש פריעדמאן** ז"ל ממונקאטש מח"ס **חמודי צבי**, ממשוררי הרה"ח ר' בעריש ווישעווער ז"ל (שהיה רגיל לייצר ניגונים חדשים

הרה"ח ר' ליפא לויאש ז"ל

לרבינו בימים מקדם באיראפע), הרה"ח החזן ר' **נפתלי שטערן** ז"ל מבני ברק. הרה"ח ר' **ליפא לויאש** ז"ל, שהיה חתן רבי בעריש ווישעווער ז"ל ארי חבורת המשוררים, ועלה אחר המלחמה לארה"ק וגם הוא נודע במיטב זמירותיו, ביניהם **'ה'שושנת יעקב הארוך'** שנתחבר בחודש אד"א תשכ"ה, גם חיבר **'הנרות הללו'**, נפטר בשנת תש"ל. הרה"ח ר' **אברהם הלוי ווערצבערגער** ז"ל שו"ב, חתנו הרה"ח ר' **יקותיאל הערש הלוי ווערצבערגער** ז"ל שהיה מנהיג סגל חבורת המשוררים. בני הרה"ח ר' **יקותיאל הערש** ז"ל, ה'ה הר"ר **יהודה יעקב** ה"ו [ר' יודל] והר"ר **אלימלך** ה"ו, ולפני הימים נוראים נכנסו ר' **יקותיאל הערש** ובניו לרבינו וניגנו הניגונים החדשים.

האחים ווערצבערגער מספרים שפע"א כשנכנסו לרבינו לנגן לפניו הניגונים החדשים אז באותו שנה ניגנו על **'אין קצבה'** מארש שחיבר רבי בעריש ווישעווער שהיה ניגון יפה אף נעים, אבל היה ניגון ארוך, העיר על זה רבינו בצחות: **"דער ניגון איז טאקע אין קצבה"**.

ועד היום הזה אנו אוחזים מעשי אבותינו בידינו לזמר באותן הקטעים שתקנו אבותינו לזמר בהם, וכן נוהגים במנהג חיבור הניגונים חדשים מדי שנה בשנה, ועינינו צופיות למרום להתברך בשנה טובה ומבורכת וכתובה וחתימה טובה, שנה שנשיר בו שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשינו, ויהיה השנה החדשה שנת **'תורן כפה'**, שימלא פינו תהלה ושירה בהתרוממות קרן התורה וישראל, ותמלוך אתה ה' בלבדך על כל הארץ בב"א.

[המאמר הזה נלקט מפי כתביו של הרה"ג שמואל אהרן חנני' טענענבוים שליט"א בעל מחבר הספרים הנפלאים **'מי מלך'**, **'ניצוצי תומר'**, ועוד, ותשוח"ח לו]

(הרה"ח ר' **אברהם ישעי' קליין** ה"ו)

להכניס דברי תורה בתוך הגליון ולהערוך והארות: טעל: 845.210.6668 | פקס: 845.314.8486 אימעיל: chelkeiny@gmail.com

צו באקומען דעם גליון יעדע וואך אין אימעיל, שיקט א אימעיל צו: chelkeiny@gmail.com

הגליון נערך ע"י מכון קונטרס מו"ה אברהם ישעי' קליין מו"ה יואל הכהן מאשקאוויטש מו"ה משה אברהם לייפער מו"ה שלמה הערשקאוויטש

חלוקת בתורתך